

Stanisław Fołta
Adam Kielbasa-Schöeni

O taryfach pocztowych z lat 1941-2010.

Wraz z postępami prac przy nowej edycji „*Podręcznika specjalizowanego znaczków polskich 1918-2005*” zauważyliśmy, że w literaturze dokumentalnej filatelistyki, brakuje jednego ważnego elementu, mianowicie szczegółowego opracowania taryf polskich z lat 1939-2005.¹ Ponadto, wszystkie znane nam opracowania nie odnoszą się do dokumentów źródłowych oraz nie zawierają informacji uzupełniających taryfy.²

Najważniejszą kwestią było odszukanie dokumentów. Wydawało nam się, że posiadając komplet dostępnych dokumentów prawnych dotyczących znaczków pocztowych zgromadzonych dla potrzeb prac przy nowej edycji *Podręcznika*, w których znajduje się większość potrzebnych wiadomości o opłatach za usługi pocztowe, uzupełnienie brakujących będzie przysłowiowym spacerkiem po zbiorach jednej czy dwóch bibliotek lub archiwów.

Tak się jednak nie stało, gdyż w wielu przypadkach, we właściwych dziennikach służących do urzędowego ogłaszania aktów normatywnych oraz innych aktów prawnych, ukazywały się **wyłącznie** rozporządzenia, zarządzenia bądź okólniki o wprowadzaniu nowych taryf. W tych przypadkach taryfy stanowiły najczęściej załącznik, który nie był publikowany, lecz rozsyłany bezpośrednio do właściwych jednostek organizacyjnych Poczty Polskiej, bez pozostawienia egzemplarza archiwalnego !!! Nie był również wysyłany do Muzeum Poczty i Telekomunikacji, a ówczesna dyrekcja tegoż muzeum nie zadbała o kompletowanie tych dokumentów. Poszukiwaliśmy w najważniejszych instytucjach krajowych do tego celu powołanych, jak: Archiwum Akt Nowych, archiwum Poczty Polskiej i inne archiwa państwowe oraz miejskie (m. in. m. st. Warszawy, Poznania, Katowic, Gliwic), bibliotekach, m. in.: Narodowej, UJ, U. Warszawskiego, U. Wrocławskiego, Ossolineum, GUS, SGH, Muzeum P. i T. Poszukiwanie tych dokumentów poza krajem m.in. w Bernie (UPU), Berlinie (Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk), Muzeum Poczty w Monachium, a także w Wydawnictwie Komunikacji i Łączności, będącego kontynuatorem Wydawnictwa Komunikacji, drukującego owe taryfy, a także w innych niż archiwalnych zasobach Poczty Polskiej. Zdobyliśmy prawie wszystkie dokumenty dotyczące wprowadzanych taryf pocztowych. Niestety, zaniedbania Poczty Polskiej w zakresie ustawowego obowiązku archiwizacji doprowadziły do zaginięcia, co najmniej dwóch dokumentów źródłowych: listowej taryfy pocztowo-lotniczej obowiązującej w okresie letnim 1952 r. (WIOSNA–LATO 1952)³, oraz listowej taryfy pocztowo-lotniczej obowiązującej w okresie zimowym 1952/1953 r. (JESIEŃ-ZIMA 1952/53)⁴. Pisaliśmy w tej sprawie do Zarządu Poczty Polskiej, jak również do Światowego Związku Pocztowego (UPU) w Bernie. W przypadku Poczty Polskiej odpowiedzią było stwierdzenie, że takowych dokumentów nie posiadają. Natomiast z UPU otrzymaliśmy informację, że w tych latach Poczta Polska nie zgłosiła do UPU żadnych zmian w wysokości opłat pocztowo-lotniczych.

Inną trudność stanowiła niekompetencja, czy wręcz niechlujstwo urzędnicze w zakresie opracowywania dokumentów, czego skutkiem było, m. in.:

¹ Taryfy z poprzednich lat zostały opracowane w: M. Zbiński, *Polskie taryfy pocztowe 1918-1939*, Poznań 2003.

² np.: W. Kawecka, A. Myślicki (red. merit.): *Katalog specjalizowany znaków pocztowych Ziem Polskich*, KAW, Warszawa 1989, str. 484-486.

³ stanowiącej załącznik do Zarządzenia Wewnętrznego Ministerstwa Łączności, Dz. P. i T. nr 10, z 20.05.1952, poz. 144)

⁴ stanowiącej załącznik do Zarządzenia Wewnętrznego Ministerstwa Łączności, Dz. P. i T. nr 22, z 20.11.1952, poz. 328)

- równoczesne obowiązywanie w okresie od 4 czerwca do 15 lipca 1949 r. dwóch taryf lotniczych o różnych stawkach(!),
- wprowadzanie innych dodatkowych dokumentów normatywnych, jak „Plan przewozów”, w których niekiedy zapisy były różne od taryf wprowadzonych odrębnym zarządzeniem, a także, rozbieżności pomiędzy datą o zmianie taryfy podaną w zarządzeniu, a datą podaną w „Planie przewozów”, np. jesienią 1948 r. urzędy pocztowe otrzymały dwa różne załączniki z taryfikatorem opłat - zmianę taryfy ważną z dniem ogłoszenia tj. 3.11.1948 r. i „Plan przewozów” ważny od 31.10.1948 r.,
- nieokreślenie w zarządzeniu daty jego obowiązywania – *„plan i wykazy zawarte w załączniku należy stosować z chwilą otrzymania wydawnictwa”* - co dla ekspertów filatelistycznych może stanowić dylemat, bowiem inna data obowiązywania mogła być w dużym mieście, a zupełnie inna na wsi, ponadto:
- rozproszenie i w wielu przypadkach dublowanie dokumentów prawnych w różnych publikatorach urzędowych, bez podania o tym informacji.

Istnieje ponadto wiele innych dokumentów prawnych, które w ten lub inny sposób wpływały na wysokość opłat taryfowych. Zdarzało się, że opłaty pocztowe były ustalane przez Radę Ministrów (zmiana systemu pieniężnego), Ministra Finansów (wartość znaczków urzędowych), Prezesa Państwowej Komisji Cen (zmiana cen listów dworcowych), a także Dyrektora Departamentu Służby Pocztowej (dopłaty za przesyłki listowe). Niestety, Poczta nie zawsze przejmowała do publikacji te rozporządzenia lub zarządzenia o zmianach w taryfach wdrażanych przez organa pozapocztowe.

Innym problemem dla nas było ustalenie kolejności taryf urzędowych. Taryfa przesyłek urzędowych jest **jedyną** taryfą przedwojenną, która została zaakceptowana i wdrożona przez powojenne władze oraz kilkakrotnie zmieniana, aż do końca jej stosowania w 1955 r. Innymi słowy, przesyłki listowe władz i urzędów państwowych wysyłano i dostarczano do 31.12.1955 r. na podstawie przepisów rozporządzenia z dnia 22 lipca 1933 r. Jedynym udogodnieniem, na jakie sobie pozwoliła Poczta Polska po 1945 r., jest zmiana trybu i sposobu publikacji wysokości opłat dotyczących tych przesyłek.

Powyższe niedociągnięcia poważnie utrudniały nam ustalenie faktycznych opłat i do końca nie mamy żadnej gwarancji, że dotarliśmy do wszystkich dokumentów decydujących o taryfach.

Niestety, w tym względzie **główną winę ponosi Poczta Polska**, która nie zadbała o archiwizację swoich dokumentów źródłowych, pomimo, że jest to nakaz ustawowy. Przypomnijmy tu właściwym decydom chociażby jeden zapis ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.⁵

„Art. 1. Materiałami archiwalnymi wchodzącymi do narodowego zasobu archiwalnego, zwanymi dalej materiałami archiwalnymi, są wszelkiego rodzaju akta i dokumenty, korespondencja, dokumentacja finansowa, techniczna i statystyczna, mapy i plany, fotografie, filmy i mikrofilmy, nagrania dźwiękowe i wideofonowe oraz inna dokumentacja, bez względu na sposób jej wytwarzania, mająca znaczenie, jako źródło informacji o wartości historycznej o działalności Państwa Polskiego, jego poszczególnych organów i innych państwowych jednostek organizacyjnych oraz o jego stosunkach z innymi państwami, o rozwoju życia społecznego i gospodarczego, o działalności organizacji o charakterze politycznym, społecznym i gospodarczym,

⁵ (tekst jedn. Dz. U. 2006r. Nr 97 poz. 673 ze zm.)

zawodowym i wyznaniowym, o organizacji i rozwoju nauki, kultury i sztuki, a także o działalności jednostek samorządu terytorialnego i innych samorządowych jednostek organizacyjnych - **powstałe w przeszłości i powstające współcześnie.**”

ADAM KIELBASA-SCHOENI
STANISŁAW FOŁTA

TARYFY I CENNIKI OPŁAT POCZTY POLSKIEJ 1941 - 2010

POLNISCHE POSTGEBÜHREN
POLISH POSTAL RATES

BASEL - GLIWICE
2011

Opracowanie, jakie oddaliśmy w ręce czytelników, różni się od dotychczasowych wydań tego typu. Postanowiliśmy w miejsce tabel opublikować odpisy i cytaty autentycznych dokumentów uznając, że w ten sposób istnieje pełna możliwość sprawdzenia danych, nie tylko tabelarycznych.

Opracowanie obejmuje zbiór najważniejszych dokumentów dotyczących przesyłek oraz usług pocztowych w obiegu krajowym i zagranicznym, za które wnosilo się lub

można było wnosić opłatę znaczkami pocztowymi.⁶ Zbiór obejmuje również taryfę opłat obowiązującą Pocztę Polską w Wielkiej Brytanii w latach 1941 – 1945.

Wszystkie przywoływane w niniejszej publikacji dokumenty, są opracowane z zachowaniem oryginalnej pisowni dokumentów (*Pisownia zgodna z pierwowzorem dokumentu*). Dlatego też zaznaczamy, że za błędy merytoryczne, gramatyczne, leksykalne czy stylistyczne zapisu w przytaczanych dokumentach nie ponosimy odpowiedzialności. Zwracamy szczególną uwagę Czytelników na fakt, że nazwy geograficzne niektórych państw wyszczególnionych w taryfie pocztowo-lotniczej, używane w połowie XX wieku ulegały zmianom, niekiedy kilkakrotnie i dziś mają zupełnie inną nazwę, nie istnieją lub powstały na ich miejsce nowe.

Mając nadzieję, że te brakujące taryfy znajdują się lub mogą się znajdować w rękach prywatnych, zwracamy się do PT Czytelników o sprawdzenie swych prywatnych źródeł, a w przypadku ich odnalezienia o poinformowanie o tym autorów. Poszukujemy również przesyłek lotniczych z okresu **od 20 maja 1952 do 30 czerwca 1953.**

Pragniemy tą drogą podziękować Panu Andrzejowi Polakowskiemu ówczesnemu Dyrektorowi Generalnemu Poczty Polskiej oraz wszystkim urzędnikom D. Gen. P.P., którzy z pełnym zaangażowaniem i dokładnością wyszukiwali dokumenty źródłowe taryf, bez których to dokumentów, nie było by możliwe powstanie tego opracowania.

⁶ Za nadane przekazy pocztowe i telegraficzne, paczki i listy wartościowe opłaty pocztowe uiszcza się gotówką.